नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार

वर्ष ४० | अंक २ | नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार | कात्तिक २०७२ | अक्टुबर-नोभेम्बर २०१५

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल 2015 Annual Meetings of the World Bank Group and the International Monetary Fund मा सहभागी

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल विश्व बैंक (WB) तथा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (IMF) द्वारा संयुक्त रुपमा पेरुको लिमामा अक्टोबर ८ देखि ११ सम्म आयोजित 2015 Annual Meetings of the World Bank Group and the International Monetary Fund मा सहभागी हुनुभयो । यसैगरी, गभर्नर डा. नेपाल अक्टोबर ८ मा आयोजित Joint Annual Meeting of IMF-WB South East Asia Constituency मा सहभागी हुनुभयो । यसका साथै उहाँ सोही दिन आयोजित ३१ औं SAARCFINANCE Group Meeting मा समेत सहभागी हुनुभयो । सो SAARCFINANCE Group Meeting मा सदस्य राष्ट्रहरुले SAARCFINANCE Database, SAARCFINANCE मार्गचित्र बनाउने, ३२औं SAARCFINANCE Group Meeting तथा Governor's Symposium आयोजना हुने स्थान तय गर्ने तथा SAARCFINANCE को अध्यक्षता हस्तान्तरण गर्ने लगायतका विषयमा छलफल गरेका थिए । यसै क्रममा गभर्नर डा. नेपाल October 9-11 मा आयोजित Plenary Sessions लगायतका वार्षिक बैठकहरुमा समेत सहभागी हुनुभयो ।

पेरु भ्रमणमा रहँदा गभर्नर डा. नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका Deputy Managing Director Mitsuhiro Furusawa, Executive, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको South East Asia Voting Group का Executive Director Mr. Marzunishan Omar तथा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको Asia Pacific Department का उपनिर्देशक Ms. Kalpana Kochhar सँग छुट्टाछुट्टै भेटवार्ता गर्नुभयो । सो भेटवार्तामा गभर्नर डा. नेपालले नेपालको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्रको अवस्था बारे संक्षिप्त जानकारी दिनुका साथै केन्द्रीय बैंकका नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्न जरुरी भएको बताउनु भयो । सोही अवसरमा उहाँले अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले नेपाललाई गरिआएको सहयोगको सराहना गर्दै भविष्यमा पनि सहयोग निरन्तर रहने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो ।

आ-आफ्नो संस्थाहरुले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरुका बारेमा छलफल गर्न IMF/World Bank, Board of Governors को वार्षिक बैठक सामान्यतया September/October महिनामा आयोजना गरिने बैठक दुई वर्ष लगातार अमेरिकाको वासिङटनमा र तेस्रो वर्ष अन्य सदस्य राष्ट्रमा सम्पन्न हुने गर्दछ । यस बैठकले सदस्य राष्ट्रहरुलाई विश्व अर्थतन्त्र, अन्तर्राष्ट्रिय सहकार्य, वित्तीय प्रणाली, वैदेशिक सहायताको प्रभावकारिता लगायतका विषयमा छलफल गर्ने अवसर प्रदान गर्दछ । उपरोक्त बैठकहरूमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष र विश्व बैंकको प्रमुख नीति तथा भावी कार्यक्रमहरुका बारेमा निर्णय गरिन्छ ।

उक्त कार्यक्रममा गभर्नर डा. नेपालका साथ अनुसन्धान विभागका कार्यकारी निर्देशक नरबहादुर थापा तथा गभर्नरको कार्यालयका निर्देशक राजेन्द्र पण्डित पनि सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

(यस सम्मेलन सम्बन्धी थप समाचार पेज २ मा)

डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्ले SEACEN सेमिनारमा

डेपुटी गभर्नर गोपालप्रसाद काफ्ले SEACEN ले Papua New Guinea मा आयोजना गरेको SEASEN-BIS High Level Seminar and 14th SEACEN Executive Committee Meeting मा सहभागी भई असोज २६ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

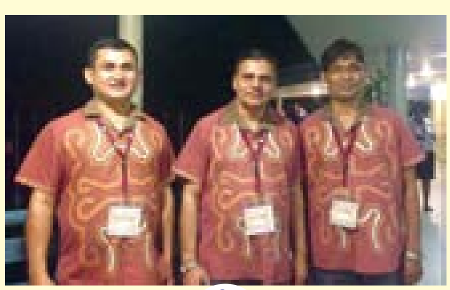

उहाँ सो सेमिनार तथा मिटिङमा भाग लिन असोज १० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नु भएको थियो । बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका उपनिर्देशक दीर्घबहादुर रावल र गभर्नरको कार्यालयका सहायक निर्देशक सुरेश के. सी. पनि सो कार्यक्रममा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

WB र IMF को वार्षिक बैठकका गतिविधि

१८८ मुलुकहरु सदस्य रहेको विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको वार्षिक बैठक प्रत्येक तेस्रो वर्ष Washington DC, USA भन्दा बाहिरका मुलुकमा आयोजना गरिने प्रचलन अनुसार यो वर्ष पेरुको राजधानी लिमामा सम्पन्न भएको थियो ।

पेरुका राष्ट्रपति Ollanta Humala Tasso ले वार्षिक बैठकको उद्घाटन गर्दै पेरुको अर्थतन्त्र र आर्थिक नीतिको चर्चा गर्नु भएको थियो । सो समारोहमा विश्व बैंकका प्रसिडेन्ट डा. Kim ले सन् २०३० भित्र विषम् गरिबीको अन्त्य गर्न र Shared Prosperity को अवधारणा लागु गर्न कठोर निर्णय लिनु पर्ने बेला आएको बताउनु भएको थियो । अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका प्रमुख लेगार्डले IMF ले फेरिएको धारणा राख्नु भएको थियो । IMF को सल्लाह बजेट घाटा घटाउन, मुद्रा अवमूल्यन गर्न, अनुदान कटौती गर्न र निजीकरण गर्नमा केन्द्रित हुने परम्परा रहेकोमा हाल Inequality घटाउन, Climate change सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गर्न, Gender gap घटाउन र वित्तीय समावेशी बढाउन भनी Policy Advice दिने गरेको छ ।

वार्षिक बैठकको अर्को प्रमुख आकर्षण दक्षिण-पूर्व एशिया भोटिङ्ग समूह (South-East Asia Voting Group) को संयुक्त बैठक थियो । यसमा आ-आफ्ना क्षेत्रको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने, विश्व बैंक र कोषमा रहेका उच्च पदाधिकारीहरुलाई आमन्त्रण गरेर विश्व अर्थतन्त्रका विविध पक्षबारे वार्ता प्रस्तुत गर्न लगाउने, विश्व बैंक र कोषले वर्षभरि गरेका काम कारवाही तथा WEO, GFSR र Fiscal Monitor को संक्षिप्त नोट तयार पारी फोल्डरमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ । नेपाल यसै समूहमा रहेको छ ।

IMF ले आफ्ना सदस्य मुलुकहरुलाई दिने (क) Policy Advice (ख) BOP Support अर्थात् Lending र (ग) Capacity Building मा मद्दत वार्षिक बैठकमा चर्चाका विषय रहे । Surveillance कार्यको आधारमा IMF ले सदस्य मुलुकहरुलाई Policy Advice दिन्छ । Surveillance को आधार Article IV Consultation रहने गर्दछ ।

IMF को यस पटकको Asia & Pacific Regional Economic Outlook मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१४ मा ५.४ प्रतिशत, सन् २०१५ मा ३.४ प्रतिशत र सन् २०१६ मा ४.४ प्रतिशत रहने उल्लेख छ ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको टोलीले IMF का Deputy Managing Director Mitsuhiro Furusawa, APD का Deputy Director Ms. Kalpana Kochhar, SEA Group का ED Marzunishon Omor सँग द्विपक्षीय बैठक गरेको थियो । बैठकमा भूकम्प र व्यापार नाका अवरुद्ध भएको कारण नेपालको आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्रमा परेका प्रभाव बारे चर्चा भएको थियो । नेपालको Capacity building का लागि आवश्यक पर्ने सम्भावित Technical Assistance को पनि चर्चा भएको थियो । त्यसैगरी Monetary & Capital Markets (MCM) Department का प्रतिनिधिसँग पनि नेपाल राष्ट्र बैंकको टोलीको बैठक भएको थियो । नेपाल राष्ट्र बैंकको टोलीले हालसम्म उपलब्ध गराएको Technical Assistance को लागि IMF लाई धन्यवाद ज्ञापन गरेको थियो ।

त्यसैगरी, South Asia Regional Training and Technical Assistance Center (SARTTAC) भारतको राजधानी New Delhi मा स्थापना गर्ने बारे Asia Pacific Department का Director Dr. Rhee, Deputy Director Kalpana Kochhar लगायत APD का अन्य पदाधिकारी र South Asia का ६ मुलुकका प्रतिनिधि बीच बहुपक्षीय छलफल भएको थियो । छलफलमा सो Center ले Training र Technical Assistance दुवै उपलब्ध गराउने जानकारी दिइएको थियो । IMF को सो क्षेत्रीय केन्द्रमा नेपालबाट Administrative Staff र अन्य Officials लिने व्यवस्था हुनुपर्ने राय नेपाली टोलीले राखेको थियो ।

वार्षिक बैठकताका पेरुको राजधानी लिमामा सर्वसाधारण नागरिक, पेशाकर्मी, विद्वतवर्ग तथा मिडियाकर्मी सहित करिब १३००० जनाको उपस्थिति बीच Public Discourse का निम्न विषयहरु चर्चित रहे ।

(क) Economic Slowdown in China र त्यसको Latin America मा प्रभाव
(ख) China को Silk Road Project
(ग) AIIB को स्थापना
(घ) Currency Club
(ङ) Normalization of US Monetary Policy र त्यसको Latin America मा प्रभाव
(च) Unconventional Monetary Policy र
(छ) IMF मा Succession ।

भारतका अर्थमन्त्री Arun Jaitly, Finance Minister of the Year, Asia र बंगलादेशका केन्द्रीय बैंकका गभर्नर Atiur Rahman, Central Bank Governor of the Year, Asia घोषित हुनु भएको थियो ।

(कार्यकारी निर्देशक नरबहादुर थापाको प्रतिवेदनमा आधारित)

स्मारिका सिक्का निष्काशन

संविधानसभाबाट लोकतान्त्रिक अधिकार, आर्थिक समृद्धि र राष्ट्रिय एकताका लागि विक्रम संवत २०७२ असोज ३ गते आइतबारका दिन "नेपालको संविधान-२०७२" जारी भएकोमा खुसी व्यक्त गर्दै न्यायपूर्ण सामाजिक आर्थिक विकासको बाटोमा अघि बढ्न ढोका खुलेको सो ऐतिहासिक अवसरको सम्झनामा नेपाल राष्ट्र बैंकले रु. २००० दरको चाँदीको र रु. १०० दरको क्युप्रोनिकेल धातुका स्मारिका सिक्का निष्काशन तथा बिक्री वितरण गर्ने निर्णय गरेको छ ।

अग्राधिकार सेयर चुक्ता पुँजीमा गणना नहुने

मौद्रिक नीति २०७२/७३ मा गरिएको व्यवस्था अनुसार चुक्ता पुँजी पुऱ्याउने प्रयोजनका निमित्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई पेस गर्न भनिएको पुँजी योजनामा अग्राधिकार सेयर समेत गणना भएको देखिएको सम्बन्धमा स्पष्ट पार्दै बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागले साधारण सेयरको चुक्ता पुँजी मात्र सो प्रयोजनका लागि गणना हुने जनाएको छ ।

ECC सेटलमेण्टका लागि समय निर्धारण

नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेडले इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको खर्च वा जम्मा गर्ने रकमको अन्तिम सारांश नेपाल राष्ट्र बैंकको बैंकिङ कार्यालयमा पठाउने कार्यका लागि समय तोकिएको छ । बिहान ११.३० देखि ११.४० सम्मको समय पहिलो एक्सप्रेस क्लियरिङका लागि, दिउसो १२.३० देखि १२.४० सम्मको समय दोस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङका लागि र दिउसो १.३० देखि १.४० सम्मको समय तेस्रो एक्सप्रेस क्लियरिङका लागि भनी निर्धारण गरिएको छ । नियमित क्लियरिङका लागि दिउसो ३.०० देखि ३.१० सम्मको समयको व्यवस्था गरिएको छ ।

देशको वर्तमान आर्थिक स्थिति

(आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित)

आर्थिक परिदृश्य

चालू आर्थिक वर्षको दोस्रो महिनासम्म भूकम्प पछिको पुनर्निर्माणले गति लिन सकेको छैन । मनसुन ढिला सुरु भएकोले धान बाली प्रभावित भएको छ । तराई भू-भागमा लगातार बन्द हड्ताल र भन्सार नाकाहरुमा अवरोध हुँदा इन्धन लगायत समग्र आपूर्ति प्रणाली असहज भई उद्योग व्यवसाय लगायत समग्र अर्थतन्त्रमा नकारात्मक असर परेको छ । विकास निर्माण कार्य ठप्प प्रायः छ । सरकारको पुँजीगत खर्च बढ्न सकेको छैन । पर्यटन, होटल, यातायात र शैक्षिक गतिविधि पनि प्रभावित भएका छन ।

भूकम्प पश्चात् बन्द अवस्थामा रहेका ठूला जलविद्युत आयोजनाहरुको निर्माण कार्य सुचारु हुन सकेको छैन । पुनर्निर्माण प्राधिकरण कार्यान्वयनमा आउन सकेको छैन । सरकारबाट भूकम्प पीडितहरुको आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि उपलब्ध गराइने प्रति घरपरिवार रु. २ लाख अनुदान समीक्षा अवधिसम्ममा वितरण हुन सकेको छैन । ऐतिहासिक सम्पदाहरुको पुनर्निर्माण कार्य यस सुरु भएको छैन ।

नेपालको चीनतर्फका प्रमुख दुई नाकाहरुमध्ये रसुवागढी नाकामा पहिरो हटाई यातायातका साधनहरु चल्न योग्य बनाइएको भए पनि कोदारी नाका भने अझै सुचारु हुन सकेको छैन । रसुवागढी नाका जाने सडकको राम्चे खण्डमा बाह्रै महिना पहिरोको खतरा रहेको छ ।

उपभोक्ता तथा थोक मुद्रास्फीति

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को भदौ महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ७.६ प्रतिशत रहेको थियो । क्षेत्रगत आधारमा काठमाण्डौ उपत्यकामा ८.२ प्रतिशत, पहाडमा ७.१ प्रतिशत, तराईमा ६.५ प्रतिशत र हिमालमा ६.१ प्रतिशतले मूल्य सूचकाङ्कमा वृद्धि भएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को भदौ महिनामा वार्षिक विन्दुगत थोक मुद्रास्फीति दर ५.१ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ७.३ प्रतिशत रहेको थियो ।

वैदेशिक व्यापार स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनामा कुल वस्तु निर्यात १५.२ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १२ अर्ब २४ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो निर्यात ४.८ प्रतिशतले कमी आई रु. १४ अर्ब ४३ करोड रहेको थियो ।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु आयात १७.५ प्रतिशतले घटेर रु. १०३ अर्ब ९५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो आयात २०.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १२६ अर्ब २ करोड पुगेको थियो ।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु व्यापार घाटा १७.८ प्रतिशतले कम भई रु. ९१ अर्ब ७१ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो व्यापार घाटा २४.९ प्रतिशतले बढेको थियो । एफ.ओ.बि. मूल्यमा आधारित वस्तु व्यापार घाटा समीक्षा अवधिमा १८.४ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ८७ अर्ब ९० करोड पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो व्यापार घाटा २५.३ प्रतिशतले बढेको थियो ।

आयात उच्च दरले घटेको कारण निर्यात-आयात अनुपात ११.८ प्रतिशत पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो अनुपात ११.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

विप्रेषण आप्रवाह

विप्रेषण आप्रवाह अघिल्लो वर्षको दुई महिनाको अवधिमा ४ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा २७.५ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भई रु. १०७ अर्ब ६७ करोड पुगेको छ । वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपालीको संख्या आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनामा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १७.९ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो संख्या ३३.८ प्रतिशतले बढेको थियो ।

वैदेशिक लगानी

प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह रु. ८३ करोड ४७ लाख रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो आप्रवाह रु. ३४ करोड १५ लाख रहेको थियो । गत आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीको लाभांश स्वरुप रु. ७ अर्ब २१ करोड भुक्तानी भएको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनासम्ममा प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीमा लाभांश भुक्तानी भएको देखिँदैन ।

समग्र शोधनान्तर स्थिति

समीक्षा अवधिमा शोधनान्तर बचत रु. ३२ अर्ब ६ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ७४ करोड ४४ लाखले शोधनान्तर घाटा भएको थियो । अमेरिकी डलरमा समीक्षा अवधिको शोधनान्तर बचत ३० करोड ४३ लाख डलर रहेको छ भने अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा शोधनान्तर ७७ लाख डलरले ऋणात्मक थियो ।

विदेशी विनिमय सञ्चिति र पर्याप्तता सूचकहरु

२०७२ भदौ मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. ८७६ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ । कुल सञ्चितिमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको सञ्चितिको अंश ८६.२ प्रतिशत रहेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु (नेपाल राष्ट्र बैंक बाहेक) सँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. १२१ अर्ब ४१ करोड पुगेको छ ।

समीक्षा अवधिमा अपरिवर्त्य भारतीय मुद्रा सञ्चिति ३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई भा.रु. १२४ अर्ब २६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति १.४ प्रतिशतले घटेको थियो । कुल सञ्चितिमा भारतीय मुद्रा सञ्चितिको अंश २२.७ प्रतिशत रहेको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनाको आयातलाई आधार मान्दा बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चितिले १७.२ महिनाको वस्तु आयात र १३.८ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ । विदेशी विनिमय सञ्चितिसँग कुल

afFs $ k|hdf

k]hsf]afFsL

देशको वर्तमान...

गार्हस्थ उत्पादन, कुल आयात र विस्तृत मुद्रा प्रदायको अनुपातहरु क्रमश: ४१.३ प्रतिशत, ११५.२ प्रतिशत र ४६.२ प्रतिशत रहेका छन् ।

व्यापार घाटामा सुधार ल्याउने सम्बन्धी व्यवस्थाहरुको स्थिति

निर्यात प्रवर्द्धन तथा वाह्य क्षेत्र कारोवारलाई सहजीकरण गर्न सहुलियतपूर्ण ब्याजदरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउनुको साथै तोकिएका वस्तुहरुको निर्यातमा नगद प्रोत्साहन दिने व्यवस्था अन्तर्गत आर्थिक बर्ष २०७१/७२ मा निर्यातकर्ताहरुलाई नगद अनुदान स्वरुप रु. २५ करोड ३ लाख उपलब्ध गराइएको थियो। चालू आर्थिक बर्षको दुई महिनामा नगद प्रोत्साहन अन्तर्गत छालाजन्य बस्तु, दाल, पश्मिना र कार्पेट गरी ४ बस्तु निर्यातमा कूल रु. ८८ लाख ३३ हजार नगद अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।

बजेट, सरकारी खर्च र राजस्व

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनामा नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी बजेट रु. ४२ अर्ब ९९ करोडले बचतमा रहेको छ।

समीक्षा अवधिमा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च रु. १६ अर्ब ४५ करोडमा सीमित भएको छ। कुल सरकारी खर्च वार्षिक लक्ष्यको २.०१ प्रतिशत रहेको छ ।

समीक्षा अवधिमा नेपाल सरकारको राजस्व परिचालन ३.६ प्रतिशतले घटी रु. ५३ अर्ब ८ करोडमा सिमित भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो राजस्व २१.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५५ अर्ब ८ करोड पुगेको थियो। समीक्षा अवधिमा संकलन भएको कुल राजस्व वार्षिक लक्ष्यको ११.१७ प्रतिशत रहेको छ।

सार्वजनिक ऋण र नगद मौज्दात स्थिति

२०७२ भदौ मसान्तमा नेपाल सरकारको तिर्न बाँकी कुल सार्वजनिक ऋण रु. ५३४ अर्ब ६७ करोड रहेको छ। जसमध्ये आन्तरिक ऋण रु. १९१ अर्ब ३४ करोड र वैदेशिक ऋण रु. ३४३ अर्ब ३४ करोड रहेको छ। कुल सार्वजनिक ऋणको कुल गाहस्र्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात २५.१७ प्रतिशत रहेको छ। समीक्षा अवधिमा सरकारले रु. ५ अर्ब ४५ करोड आन्तरिक ऋण र रु. १ अर्ब ४० करोडको वैदेशिक ऋण गरी कुल रु. ६ अर्ब ८४ करोड वरावरको सार्वजनिक ऋण भुक्तानी गरेको छ ।

२०७२ भदौ मसान्तसम्ममा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा मौज्दात रु. ८५ अर्ब ७६ करोड रहेको छ। जसमध्ये समीक्षा अवधिको रु. ४४ अर्ब ६८ करोड र अघिल्लो वर्षको रु. ४१ अर्ब ८ करोड रहेको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप परिचालन र कर्जा प्रवाह

समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप ०.९ प्रतिशत (रु. १४ अर्ब ९० करोड) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त निक्षेप ०.३ प्रतिशत (रु. ४ अर्ब ८९ करोड) ले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७२ भदौ मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप २०.७ प्रतिशतले बढेको छ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा तथा लगानी १.३ प्रतिशत (रु. २० अर्ब ३६ करोड) ले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा तथा लगानी ३.६ प्रतिशत (रु. ४७ अर्ब ७६ करोड) ले बढेको थियो।

द्वन्द्वको समयमा बन्द भएका बैंक शाखाहरुको पुनर्स्थापना

द्वन्द्वको समयमा बन्द भएका कद्रल २८४ बैंक शाखाहरुमध्ये कृषि विकास बैंक लिमिटेडका ५४, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका ४७ र नेपाल बैंक लिमिटेडका २६ गरी १२७ वटा शाखाहरु २०७२ भदौ मसान्तसम्ममा पुनर्स्थापना भइसकेका छन्। बाँकी रहेकामध्ये कृषि विकास बैंक लिमिटेडका १३, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका ५० र नेपाल बैंक लिमिटेडका ९४ गरी १५७ शाखाहरु पुनर्स्थापना हुने क्रममा रहेका छन्।

वित्तीय विस्तार र समष्टिगत नियमन

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शाखा संख्या २०७१ भदौमा ३४९७ रहेकोमा २०७२ भदौमा ३८६२ पुगेको छ।

२०७२ भदौसम्ममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले घरजग्गा (Real Estate) क्षेत्रमा कुल रु. २०६ अर्ब ८५ करोड कर्जा प्रवाह गरेका छन्। उक्त रकम कुल कर्जाको १५.१ प्रतिशत हुन आउँछ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले शेयरको धितोमा प्रवाह गरेको मार्जिन प्रकृतिको कर्जा कुल कर्जाको १.८ प्रतिशत (रु. २४ अर्ब २८ करोड) रहेको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको कर्जा-निक्षेप (स्वदेशी निक्षेप र प्राथमिक पूँजी सहित) अनुपात २०७२ भदौमा वाणिज्य बैंकहरुको ७१.९७ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको ७०.०५ प्रतिशत तथा वित्त कम्पनीहरुको ७५.२२ प्रतिशत रहेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको निक्षेप संरचनामा संस्थागत निक्षेपको अंश ४८.४ प्रतिशत रहेको छ।

जोखिम भारित सम्पत्तिको पूँजीकोष अनुपात २०७२ भदौ मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरुको ११.९४ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १६.१४ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको २१.५८ प्रतिशत रहेको छ। विकास बैंकहरुले प्राथमिक पूँजीको ६.८ गुणा र वित्त कम्पनीहरुले ५ गुणा निक्षेप संकलन गरेका छन्।

पुनरकर्जा तथा उत्पादनशील कर्जा

समीक्षा अवधिमा साधारण पुनरकर्जातर्फ रु. ६१ करोड ८० लाख र निर्यात पुनरकर्जातर्फ रु. ५ करोड ३० लाख गरी जम्मा रु. ६७ करोड १० लाख वरावरको पुनरकर्जा उपलब्ध गराइएको छ। भूकम्प पीडितहरुलाई राहत प्रदान गर्न शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था अन्तर्गत २०७२ भदौ मसान्तसम्ममा रु. १७ लाख ४४ हजार कर्जा प्रवाह भएको छ। वाणिज्य बैंकहरुले उत्पादनशील क्षेत्रमा कुल कर्जाको १५.६ प्रतिशत कर्जा प्रदान गरेका छन्।

अन्तर-बैंक कारोबार र ब्याजदर

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को दुई महिनामा वाणिज्य बैंकहरुले रु. १४१ अर्ब ३८ करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरू (वाणिज्य बैंकहरुबीच बाहेक) ले रु. १४ अर्ब बराबरको अन्तर-बैंक कारोबार गरेका छन्।

९१-दिने ट्रेजरी विलको भारित औसत ब्याजदर २०७२ भदौमा २.२२ प्रतिशत कायम रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरुबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर १.४५ प्रतिशत पुगेको छ। अन्य वित्तीय संस्थाहरुबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २.७१ प्रतिशत पुगेको छ।

२०७२ भदौमा वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा तथा निक्षेपबीचको भारित औसत ब्याजदर अन्तर ४.६० प्रतिशत रहेको छ। वाणिज्य बैंकहरुको औसत आधार ब्याजदर ७.२१ प्रतिशत कायम हुन आएको छ।

भर्चुअल करेन्सी : मुद्राको विकल्प बन्ला ?

बसन्त बहादुर शाक्य

पृष्ठभूमि

मानिसले आफ्ना आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न विभिन्न वस्तु तथा सेवाको आविष्कार र अन्वेषण गर्दै आएका छन्। वस्तु विनिमयका अप्ठेराबाट हैरान भएका मानिसले त्यसको विकल्प पनि खोजिहाले- मुद्रा। मुद्राको प्रादुर्भाव पश्चात् संसारभर भुक्तानी प्रणालीमा आमूल परिवर्तन आयो। भुक्तानी प्रणालीलाई सरलीकृत गर्न विभिन्न उपायहरुको विकास भएको छ तर आजसम्म तिनको अन्तिम मिलन बिन्दु भने मुद्रालाई नै लिइएको छ।

मानिसको दिमागले विकासका क्रममा अनेक विकल्पहरु सोचिरहेको हुन्छ। यस्तै सोच मध्ये मुद्राको विकल्पको सोच पनि एक प्रमुख सोच हो। पहिले मुद्राको विकल्पको रुपमा प्लास्टिक मुद्राको विकास गरिएको थियो भने अहिले आएर मानिसले भौतिक अस्तित्व नै नरहने गरी मुद्राको विकल्पको रुपमा प्रादुर्भाव गरिएको "भर्चुअल करेन्सी" को विकासक्रम सबैको चासोको विषय रहन गएको छ। अझ भनौं बैंकिङ क्षेत्रमा काम गर्ने व्यक्ति, अझ त्यसमा पनि भौतिक रुपमा मुद्राको निष्काशन गर्ने अधिकार पाएका निकायका व्यक्तिहरुलाई त यो भर्चुअल करेन्सी अझ धेरै चासोको विषय रहन गएको छ।

के हो भर्चुअल करेन्सी

भर्चुअल करेन्सी प्रविधिमा आएको विकास र इन्टरनेटको प्रयोगमा आएको अत्यधिक वृद्धिले हालैका वर्षहरुमा विकास भएको एक भर्चुअल समाजले प्रयोग गर्ने एक अभौतिक मुद्रा हो। यस्ता भर्चुअल समाज आफैले आफ्नो समाज भित्र आफ्नो मुद्राको निष्काशन र प्रचलनमा ल्याउने र वस्तु तथा सेवाको विनिमयको माध्यमको रुपमा अभौतिक मुद्राको रुपमा प्रयोग गर्ने गरिन्छ।

भर्चुअल करेन्सीको भौतिक अस्तित्व हुँदैन। तर यो विनिमयको एक यस्तो एकाइ हो जसलाई इन्टरनेटको माध्यमबाट अनलाइनमा मात्र प्रयोग गर्न सकिन्छ अर्थात् आफ्ना भर्चुअल समाज भित्रको कारोबारको इन्टरनेटको माध्यमबाट भुक्तानी गर्न सकिन्छ। एकछिनको लागि कल्पना गरौं कि कुनै पनि वस्तु तथा सेवाको खरिद बिक्रीको भुक्तानी लिनेदिने गर्दा इन्टरनेटको माध्यमबाट अनलाइन मात्र भुक्तानी लिने दिने तर त्यहाँ कुनै भौतिक मुद्राको अस्तित्व हुँदैन।

युरोपियन केन्द्रीय बैंकले सन् २०१२ मा भर्चुअल करेन्सी वा मुद्रालाई "नियमन नगरिएको एक किसिमको डिजिटल मुद्रा, जसको निष्काशन र नियन्त्रण साधारणत: यसको विकासकर्ता (developers) ले गरेको हुन्छ र आफ्ना सदस्यहरु भित्र यसलाई स्वीकार गरिएको हुन्छ" भनी परिभाषित गरेको छ। Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) नामक एक अमेरिकी संस्थाले भर्चुअल करेन्सीलाई "विनिमयको एक माध्यम जसलाई कुनै कुनै अवस्थामा मुद्राको रुपमा कारोबार गरेको हुन्छ तर साँच्चैको मुद्राको जस्तो विशेषता भने यसमा हुँदैन" भनी ब्याख्या गरेको छ।

यस्तैगरी सन् २०१४ मा European Banking Authority ले "a digital representation of value that is neither issued by a central bank or a public authority, nor necessarily attached to a fiat currency, but is accepted by natural or legal persons as a means of payment and can be transferred, stored or traded electronically." भनी परिभाषित गरेको पाइन्छ।

भर्चुअल करेन्सीका केही रुपहरु:

बिट्क्वाइन ***(Bitcoin)*:** बिट्क्वाइनलाई सबैभन्दा पहिलो विकेन्द्रित डिजिटल मुद्राको रुपमा लिइन्छ। यो मुद्राको कारोबार सामूहिक रुपमा गरिने र Cryptographically verified हुने भएकोले यसको कारोबार सुरक्षित भएको मानिन्छ। त्यसैले बिट्क्वाइन फाउण्डेसनले यो मुद्रा कुनै व्यक्ति विशेषको नेटवर्कको नियन्त्रणमा नरहने र संसारका कुनै पनि मुलुकमा सञ्चालन हुन सक्ने गरी डिजाइन गरिएको भनी दावी गर्ने गर्दछ।

बिट्क्वाइनको प्रचलनमा आएको उत्साहबाट अभिप्रेरित भई यसको विकल्पमा अन्य धेरै cryptocurrencies को विकास भएको मानिन्छ। जसमध्ये, प्रमुख रुपमा देहायका डिजिटल करेन्सीलाई लिइन्छ।

लाइटक्वाइन ***(Litecoin)*:** बिट्क्वाइन पछि सन् २०११ देखि प्रचलनमा आएको यो अभौतिक मुद्रा बिट्क्वाइन पश्चात् सबैभन्दा ठुलो कारोबार भएको cryptocurrency को रुपमा लिइन्छ। यस अभौतिक मुद्रालाई चार्ली ली भन्ने व्यक्तिले विकास गरेको मानिन्छ जुन व्यक्ति बिट्क्वाइनको दोस्रो प्रमुख व्यक्तिको रुपमा रहेको मानिन्थे।

डार्कक्वाइन ***(Darkcoin)*:** यो पनि बिट्क्वाइनकै अर्को रुप हो। साधारणत: बिट्क्वाइनको कारोबार कुनै न कुनै माध्यमबाट थाहा पाउन सक्ने हुन्छ भन्ने मान्यता राख्दछ भने यस डार्कक्वाइनको कारोबार पूर्ण रुपमा गोप्य (anonymity) हुन्छ भन्ने मान्यता राख्दछ। Evan Duffield भन्ने व्यक्तिले सन् २०१४ मा विकास गरेको यस अभौतिक मुद्राले छोटो समयमा यसको प्रयोगकर्तालाई निकै आकर्षित गरेको मानिन्छ।

पियरक्वाइन ***(Peercoin)*:** यसलाई Peer-to-peer coin / P2P coin पनि भन्ने गरिन्छ। यो भर्चुअल मुद्रालाई सफ्टवेयर विकासकर्ताहरु Sunny King र Scot Nadal भन्ने व्यक्तिहरुले विकास गरेको मानिन्छ। यसको प्रयोग सन् २०१२ देखि हुन थालेको हो। Sunny King ले नै Primecoin नामक अर्को भर्चुअल मुद्राको विकास गरेका छन्। यसको framework भित्र प्राइम नम्बरहरु जसलाई (Cunningham chains र bi-twin chains पनि भनिन्छ) समावेश गरिएका छन् जसको कारणले यसको प्रयोगकर्तालाई सुरक्षित तुल्याएको मानिन्छ।

डगक्वाइन ***(Dogcoin)*:** Cryptocurrency को परिवारमा यो एक नयाँ सदस्य हो जसको प्रयोग सन् २०१३ देखि भएको हो। यसलाई Billy Markus र Jackson Palmer ले सिर्जना गरेको मानिन्छ।

अबका चुनौतीहरु:

उपर्युक्त परिभाषाहरुलाई अध्ययन गर्ने हो भने विकसित मुलुकहरुमा यसले कुनै न कुनै रुपमा व्यापकता पाइरहेको देखिन्छ भने हाम्रो जस्तो मुलुकमा समेत यसको चासो विस्तारै बढ्दै जाने देखिन्छ।

भर्चुअल करेन्सी कुनै भौतिक मुद्रा होइन। यो एक डिजिटल करेन्सी मात्र हो जसलाई जो कोही व्यक्तिले पनि निष्काशन तथा सञ्चालनमा ल्याउने क्षमता राख्दछ। त्यसैले भर्चुअल करेन्सीको प्रचलनले अर्थतन्त्रका विभिन्न परिसूचकहरु लगायत आर्थिक तथ्याङ्क, विनिमय दर नीति, कर चुहावट,

afFsL ^ k]hdf

वित्तीय सेवाका साथ सीप विकास आवश्यक: गभर्नर डा. नेपाल

(लघुवित्त बैंकर्स संघको नवौं साधारण सभाको समुद्घाटन)

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले लघुवित्त बैंकर्स संघको नवौं साधारण सभाको असोज १५ गते एक समारोहका बीच समुद्घाटन गर्नुभयो। सो समारोहलाई प्रमुख अतिथिको रुपमा सम्बोधन गर्दै उहाँले वित्तीय पहुँच, गरिबी निवारण, महिला सशक्तीकरण, स्वरोजगार र उद्यमशीलताको विकास जस्ता आर्थिक तथा सामाजिक विषयमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने लघुवित्त सेवाको प्रवर्द्धनमा नेपाल राष्ट्र बैंकले निरन्तर सहयोगीको भूमिका निर्वाह गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्नुभयो।
लघुवित्त विकास बैंकहरुको उद्देश्य अनुरूप ती संस्थाहरूको भूमिका र गतिविधिमा परिमार्जन आवश्यक भएको गभर्नर डा. नेपालले स्पष्ट पार्नुभयो। नेपालका सबै जिल्लामा शाखा सञ्जाल पुगेको, २० लाख घरपरिवारमा सेवा पुगेको विषय सन्तोषजनक रहे तापनि दुर्गम स्थानमा थप बैंकिङ सेवा विस्तार गर्नु पर्ने धारणा उहाँले राख्नुभयो। एउटै व्यक्तिलाई धेरै संस्थाबाट ऋण प्रवाह हुँदा सो व्यक्ति ऋणको जालोमा पर्नु र संस्थाको ऋण असुल नहुने जोखिम बढ्नु, कर्जा कार्यक्रमबाट ऋणीको आर्थिक प्रगति उच्च भएको नदेखिनु र सबैजसो ऋणी जीवन निर्वाहको स्तरमै रहनुलाई उहाँले लघुकर्जाका समस्याका रुपमा चित्रित गर्नुभयो। वित्तीय सेवासँगै उद्यमशीलता सम्बन्धी ज्ञान र सीप पुऱ्याउन नसक्नु यस क्षेत्रमा रहेको संरचनात्मक कमजोरीको रुपमा रहेको उहाँले उल्लेख गर्नुभयो।

बहु बैंकिङको प्रवृत्ति रोक्न नेपाल राष्ट्र बैंकले वित्तीय सेवा पहुँचको नक्साङ्कनका आधारमा मात्र शाखा खोल्ने स्वीकृति दिने नीति लिएको जानकारी गराउँदै ऋणीलाई प्राविधिक ज्ञान, सीप तथा वित्तीय चेतना दिन सके बहु बैंकिङको समस्या स्वतः समाधान हुने र ऋणीको जीवनस्तरमा गुणात्मक परिवर्तन आउने धारणा उहाँले राख्नुभयो।

गरिबलाई वित्तीय सेवा दिने लघुवित्त संस्थाको मुनाफाको अनुपात र सेयर मूल्य दृष्टिगत गर्दा ती संस्थाले सुपथ मूल्यमा वित्तीय सेवा प्रदान नगरेको संकेत प्राप्त भएको उल्लेख गर्दै गभर्नर डा. नेपालले लघुवित्त संस्थाको सेवामूलक लक्ष्यलाई नाफामुखी प्रवृत्तिले धूमिल पार्न नहुने बताउनुभयो। लघुवित्त विकास बैंकहरू पनि नेपालको वित्तीय प्रणालीको एउटा अङ्ग भएकाले वित्तीय व्यवस्थाका मानक मापदण्डको पालनामा यी संस्थाहरू पनि अरु संस्थाहरु जत्तिकै जिम्मेवार हुनुपर्ने धारणा गभर्नर डा. नेपालले राख्नुभयो। सम्बोधनका क्रममा उहाँले साधारण सभाको पूर्ण सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्दै लघुवित्तका क्षेत्रमा उल्लेखनीय योगदान गर्नुहुने स्वर्गीय डा. हरिहरदेव पन्तप्रति श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्नुभयो।
लघुवित्त बैंकर्स संघका अध्यक्ष धर्मराज पाण्डेको सभापतित्वमा भएको सो कार्यक्रममा कार्यकारी निर्देशक डा. विनोद आत्रेयले लघुवित्त विकास बैंकका वर्तमान गतिविधि तथा भावी दिशाका बारेमा मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो।

% khsf]afFL

भर्चुअल करेन्सी...

भुक्तानी प्रणाली, मुद्रा निर्मलीकरण र वित्तीय नियमनका क्षेत्रहरुमा चुनौती थप्न गएको कुरालाई विज्ञहरुले औंल्याइरहेका छन्।
उपर्युक्त चुनौतीहरु मध्ये हालैका दिनहरुमा आतङ्कवादीहरुले यस्तो भर्चुअल करेन्सीको प्रयोगबाट निकै ठुलो कारोबार गरिरहेको र आतङ्कवादी कार्यमा यसको प्रयोग भैरहेका तथ्यहरु प्रकाशमा आइरहेका छन्। एकातिर हामी सम्पत्ति शुद्धीकरण, मुद्रा निर्मलीकरण, अवैधानिक आम्दानी र कालो धनको प्रयोग गर्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्ने प्रयासमा रहेका छौं भने अर्कोतिर भर्चुअल करेन्सीको प्रयोगले यस्ता कारोबारलाई अनियन्त्रित तुल्याइरहेका त छैनन् भन्ने प्रश्न पनि टड्कारो रुपमा रहेका छन्। भ्वाइस अफ अमेरिकाका अनलाइन संस्करणमा प्रकाशित समाचारहरुले पनि आतङ्ककारी संगठनहरुले डिजिटल मुद्रा प्रयोगमा बढावा ल्याइरहेको कुरालाई प्रकाशमा ल्याएका छन्।
यसको प्रयोगमा पनि ठुलो चुनौती रहेको पाइन्छ। कुनै भौतिक वस्तुको अस्तित्व यसमा नरहने र प्रयोगकर्ताको सम्पत्ति उसले प्रयोग गर्ने इन्टरनेटको ज्ञानमा निर्भर रहने हुँदा सानो भन्दा सानो असावधानीले पनि एक छिनमै उसको सम्पत्ति अरुले हत्याउन सक्ने हुन्छ। सबै प्रयोगकर्ता प्रविधिमा निपुण हुन्छन् भन्ने छैन। त्यसैले प्रविधिको प्रयोगमा हुने कमजोरीले निकै ठुलो चुनौती भोग्नुपर्ने अवस्था रहने हुन्छ।
त्यस्तै, विभिन्न मुलुकका सरकारी निकाय पनि यस्तो कारोबारलाई वैधानिकता दिने विषयमा निकै द्विविधामा रहेको पाइन्छ। कुनै कुनै मुलुकमा बिट्क्वाइन लगायतका कारोबारलाई वैधानिक मानिन्छ भने कुनै कुनै मुलुकमा यसको प्रयोग गैर कानूनी मानिन्छ। नेपालमा भर्चुअल करेन्सी प्रयोगका विषयमा आधिकारिक जानकारी छैन। नेपाल राष्ट्र बैंकले पनि यसको प्रयोग वा नियमनको विषयमा कुनै नीति निर्देश जारी गरेको देखिँदैन। तर यसको अर्थ कसैले प्रयोग गरेकै छैन भन्ने पनि होइन किनभने यसको प्रयोग इन्टरनेटको माध्यमबाट जोसुकैले गर्न सक्ने अवस्था विद्यमान रहन्छ। भर्चुअल करेन्सीको प्रयोगले तुरुन्तै कुनै भौतिक मुद्राको माग नहुने भए तापनि हिसाब राफसाफ गर्ने मामिलामा कहीं न कहीं भौतिक मुद्राको माग हुने अवस्था रही नै रहन्छ। प्रविधिको विकासमा आएको द्रुतताले भौतिक मुद्राको अस्तित्वमा निकै चुनौती आएको भए तापनि सर्वसाधारण मानिसको मुद्रामा रहने विश्वास लगायतले गर्दा भर्चुअल करेन्सी तुरुन्तै मुद्राको विकल्प त बनिहाल्ला जस्तो देखिँदैन तर यसको अस्तित्वले नियामकहरुलाई चुनौती भने दिइसकेको देखिन्छ।

गभर्नर डा. नेपालद्वारा बुटवल उद्योग बाणिज्य संघको ६२ औं वार्षिक साधारण सभाको उद्घाटन

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले बुटवल उद्योग वाणिज्य संघको ६२औं वार्षिक साधारण सभाको असोज ११ गते बुटवलमा उद्घाटन गर्नु भयो। सो क्रममा गभर्नर डा. नेपालले आर्थिक उदारीकरणपछि नेपालमा निजी क्षेत्रको तीव्र विस्तार भइरहेको प्रसंग उल्लेख गर्दै पुँजी तथा काम गर्ने सीप र दक्षता समेत निजी क्षेत्रसँग हुने भएकाले आर्थिक विकासका लागि सरकार र निजी क्षेत्रको सहकार्य महत्वपूर्ण हुने बताउनु भयो।

गभर्नर डा. नेपालले सरकार र निजी क्षेत्र दुवै मिलेर पूर्वाधार, औद्योगिक तथा कृषि क्षेत्रमा लगानी बढाई आन्तरिक उत्पादनमा वृद्धि गर्न सकेमा मुलुकको परनिर्भरतालाई कम गर्दै लैजान सहयोग पुग्ने विचार व्यक्त गर्दै देशमा नयाँ संविधान जारी भइसकेको सन्दर्भमा व्यावहारिक नीति बनाएर निजी क्षेत्रको लगानी बढाउन सकिएमा आगामी दिनमा मुलुकको अर्थतन्त्रले गति लिई उत्पादन तथा रोजगारी बढ्ने र मुलुक समृद्धिको दिशातर्फ अगाडि बढ्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो।
शोधनान्तर स्थिति, मुद्रास्फीति तथा विदेशी विनिमय संचिति लगायत अर्थतन्त्रका सबै आर्थिक परिसूचकहरु सकरात्मक रहे तापनि आयात उच्च रुपमा बढ्दै गइरहेको कारण व्यापार घाटा उच्च दरले बढ्दै गएकोमा चिन्ता व्यक्त गर्दै गभर्नर डा. नेपालले आयात र निर्यात बीचको खाडललाई कम गर्न उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धनमा ध्यान दिनुपर्ने धारणा व्यक्त गर्नुभयो। सोही क्रममा उहाँले रेमिट्यान्सबाट प्राप्त रकमलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने र स्वदेशमा नै पर्याप्त रोजगारीका अवसरहरुको सिर्जना गरी युवा शक्तिको ऊर्जालाई मुलुकको आर्थिक विकासमा उपयोग गर्नुपर्ने धारणा राख्नुभयो।
गभर्नर डा. नेपालले दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक स्रोत परिचालन, वित्तीय क्षेत्रको सुदृढीकरण तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धनका लागि पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पुँजीको आधार सुदृढ हुनु पर्ने विचार व्यक्त गर्दै चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमार्फत ल्याइएको पुँजी वृद्धिको निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धमा सबै सरोकारवालाहरुलाई सकरात्मक सोचका साथ अघि बढ्न आग्रह गर्नुभयो।
जलस्रोतको धनी देश भएर पनि लोडसेडिङको कारण औद्योगिक क्षेत्रको विकासमा प्रतिकूल प्रभाव परेको उल्लेख गर्नुहुँदै उहाँले स्वदेशकै स्रोत र साधन उपयोग गरी उर्जाको विकास गर्नुपर्ने बताउनु भयो।

लिक्विडेसन प्रक्रिया सरल र शीघ्र हुनुपर्ने

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले नेपाल राष्ट्र बैंक, समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखाद्वारा असोज ८ गते आयोजित लिक्विडेसन प्रक्रिया एवम् निक्षेप बिमाको भुक्तानी सम्बन्धमा देखिएका जटिलता र सुधारको आवश्यकता विषयक अन्तक्रिया कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै समस्याग्रस्त घोषणा गरिएका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको सरल र छिटोछरितो रूपमा समाधान गर्नका लागि महाशाखाको गठन गरिएकोमा लामो प्रक्रियाका कारण अपेक्षाकृत रूपमा छरितो हुन नसकेको धारणा राख्दै संस्थालाई खारेजीमा लाने वा पुनर्जीवन प्रदान गर्ने कुराको निर्क्यौल शीघ्र भएमा प्रणालीगत जोखिम कम हुने बताउनु भयो। नेपाल राष्ट्र बैंकको सुपरिवेक्षण जोखिम केन्द्रित हुनुको अर्थ संस्थाको कमजोरी बेलैमा पहिचान गरी संस्थालाई समस्यामा पुग्ने नदिनु हो भन्नुहुँदै उहाँले बैंक तथा वित्तीय संस्था विश्वव्यापी प्रावधानका आधारमा चल्ने स्पष्ट पार्नुभयो। चारै वर्गका संस्थामा निक्षेप बीमा गरिएको जानकारी दिँदै गभर्नर डा. नेपालले नियामक निकायप्रतिको विश्वास गुम्न नदिनका लागि पनि निक्षेप बिमा आवश्यक रहेको अभिव्यक्ति दिनुभयो।
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृति लिएका संस्थाबाट सर्वसाधारण जनताको सम्पत्तिमाथि खेलबाड हुन नहुने धारणा राख्दै उहाँले यस्तो प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न वर्तमान मौद्रिक नीतिमा पुँजी वृद्धिसम्बन्धी प्रावधान ल्याइएको स्पष्ट पार्नुभयो। वित्तीय स्थायित्व कायम भए मुलुकमा लगानी वृद्धि हुन गई उत्पादन, आय तथा रोजगारी वृद्धि हुन जाने र आर्थिक विकासमा अघि बढ्न सकिने भन्नुहुँदै उहाँले समस्याग्रस्त संस्थाका प्रणालीगत जोखिम पत्ता लगाई नीति निर्माणका लागि सुझाव दिन आग्रह गर्नुभयो।
सोही कार्यक्रममा डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीले यस छलफलबाट धेरै व्यावहारिक समस्याको पहिचान भएकोले आगामी दिनमा ती समस्या सम्बोधन गर्न सहयोग पुग्ने आशा व्यक्त गर्नुभयो। गलत नियतले वित्तीय क्षेत्रमा प्रवेश गरेकाहरु नै समस्यामा परिरहेको भन्नुहुँदै उहाँले वित्तीय क्षेत्रका अपराधीहरुलाई विद्यमान कानुनी दण्ड कम भएको उल्लेख गर्नुभयो। निक्षेप बिमाका सम्बन्धमा कानुनी सुधार भइरहेको जानकारी दिँदै उहाँले निक्षेप बिमा तथा कर्जा सुरक्षण निगमको संस्थागत क्षमता वृद्धि गर्न सुझाव दिनुभयो।
कार्यक्रममा समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखाका निर्देशक रेवतीप्रसाद नेपालले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो भने सो कार्यपत्रमाथि पुनरावेदन अदालत, सुरक्षा निकाय, समस्याग्रस्त संस्थाका लिक्विडेटर लगायतका सरोकारवालाहरुले आआफ्नो धारणा राख्नुभएको थियो।

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग IMF प्रतिनिधि मण्डलद्वारा भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग Article IV Mission का क्रममा नेपाल भ्रमणमा रहेको अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (IMF) को प्रतिनिधिमण्डलले असोज ५ गते उहाँको कार्यकक्षमा भेटवार्ता गर्‍यो ।

भेटवार्ताका अवसरमा मिसन प्रमुख Mr. Gerard J. Almekinders ले IMF बाट प्रत्येक वर्ष नियमित रुपमा हुने यस मिसनको उद्देश्य नेपालको अर्थतन्त्रको समग्र अवस्था अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु रहेको बताउनुभयो । उहाँले यस अध्ययन पश्चात् पुनर्संरचना तथा पुनर्निर्माणको क्रममा रहेको नेपालका लागि के कस्तो कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरी लागु गर्न आवश्यक छ भन्ने सम्बन्धमा सुझाव दिइने बताउनुभयो । उक्त कार्यक्रमहरूको मुख्य उद्देश्य मुद्रास्फीतिलाई वाञ्छित स्तरमा राख्दै वित्तीय स्थायित्व एवम् उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने रहने बताउनुभयो ।

भेटवार्ताका क्रममा गभर्नर डा. नेपालले देशको वर्तमान आर्थिक स्थितिका बारेमा जानकारी गराउनु हुँदै नेपाल राष्ट्र बैंकले मौद्रिक व्यवस्थापन, वित्तीय स्थायित्व, वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि, भुक्तानी प्रणालीमा सुधार एवम् लक्षित आर्थिक वृद्धिका लागि गरेका कार्यहरुका बारेमा प्रकाश पार्नुभयो । सो क्रममा उहाँले संविधान जारी भैसकेकाले अब नेपाली अर्थतन्त्रले गति लिने विश्वास समेत व्यक्त गर्नुभयो ।

नेपालको अर्थतन्त्र सुधारका लागि IMF मिसनले दिने सुझावहरुलाई गम्भीरतापूर्वक लिइने जानकारी दिनु हुँदै गभर्नर डा. नेपालले बढ्दो व्यापार घाटा एवम् नेपाली अर्थतन्त्रका संरचनात्मक कमी कमजोरीका बारेमा विस्तृत अध्ययन गरी सुझाव दिन मिसनलाई आग्रह गर्नुभयो ।

प्रतिनिधि मण्डलमा IMF, Southeast Asia Voting Group का कार्यकारी निर्देशकका वरिष्ठ सल्लाहकार Mr. Thomas Benjamin B. Marcelo पनि सहभागी हुनु हुन्थ्यो । यसै गरी नेपाल राष्ट्र बैंकका तर्फबाट डेपुटी गभर्नरद्वय गोपालप्रसाद काफ्ले र महाप्रसाद अधिकारी लगायत कार्यकारी निर्देशकहरुको समेत उपस्थिति रहेको थियो ।

वित्तीय प्रणालीको व्यवस्थापनमा विश्वव्यापी मापदण्ड अनुशरणीयः गभर्नर डा. नेपाल

(गभर्नर डा. नेपालद्वारा नेपाल वित्तीय संस्था संघको साधारण सभाको समुद्घाटन)

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले नेपाल वित्तीय संस्था संघको उन्नाईसौं वार्षिक साधारणसभा असोज ८ गते काठमाडौमा समुद्घाटन गर्नुभयो । सो समारोहलाई सम्बोधन गर्दै उहाँले विश्व नै एक गाउँ भइसकेको र विभिन्न मुलुकहरुबीच अन्तर्निर्भरता बढेकाले वित्तीय प्रणालीको व्यवस्थापन तथा नियमन गर्दा विश्वव्यापी मापदण्डको अवलम्बन गर्नु आवश्यक भएको स्पष्ट पार्नुभयो । गतिशील चरित्रको पुँजीलाई मुलुकको लगानीमा उपयोग गर्न तथा बाह्य क्षेत्रबाट समेत आकर्षित गर्न कुशल र सबल वित्तीय प्रणालीको आवश्यकता पर्ने भएकाले नेपाल राष्ट्र बैंक त्यसतर्फ केन्द्रित भएको उहाँले बताउनु भयो ।

चालू आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पुँजी वृद्धिको प्रावधान राखिएको प्रसङ्गमा गभर्नर डा. नेपालले नेपालका बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पुँजी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा मात्र होइन सार्क क्षेत्रमा नै कम रहेकालेससाना परियोजनामा लगानी गर्न समेत सहवित्तीयकरण वा बहुबैंकिङ गर्नुपर्ने अवस्था रहनुका साथै जोखिम व्यहोर्ने क्षमता कम भएका कारण पुँजी वृद्धिको निर्णय लिइएको जानकारी दिँदै विदेशी लगानीकर्तालाई समेत नेपालका बैंक तथा वित्तीय संस्था सबल र सक्षम रहेको सन्देश दिई लगानीको वातावरण बनाउन, विदेशमा समेत शाखा विस्तार गरी सेवा र मुनाफाको दायरा बढाउन समेत पुँजी वृद्धि उपयोगी हुने धारणा व्यक्त गर्नुभयो ।

नेपाल राष्ट्र बैंकले निक्षेपकर्ताको हितमा केन्द्रित हुने भएको र निक्षेप लिन इजाजतपत्र दिइएका संस्था सबल भएमा मात्र निक्षेप कर्ता सुरक्षित हुने भएकाले सबल वित्तीय प्रणालीको विकासमा नेपाल राष्ट्र बैंक क्रियाशील हुने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै उहाँले यस दिशामा अघि बढ्न कुनै समस्या देखिएमा समाधानका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक सधैं तयार रहेको जानकारी दिनुभयो । उहाँले वित्तीय व्यवस्थापन कार्य नेपाल राष्ट्र बैंककै प्रमुख दायित्व भएकोले व्यावहारिक समस्याको समाधान आपसी छलफलबाटै गर्नु उपयुक्त हुने धारणा राख्नुभयो । पुँजी वृद्धिका लागि मर्जर लगायतका सबै उपाय अवलम्बन गर्न निर्धारित दुई वर्ष पर्याप्त रहने अन्तर्राष्ट्रिय अनुभव रहेको जानकारी समेत उहाँले दिनु भएको थियो ।

सोही समारोहमा कार्यकारी निर्देशकद्वय वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका जनकबहादुर अधिकारी र बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका शिवनाथ पाण्डेले वित्तीय संस्थाको नियमन तथा सुपरिवेक्षण सम्बन्धमा रहेका नीतिगत व्यवस्थाका बारेमा प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग IMF, SEAVG की Alternate Executive Director द्वारा शिष्टाचार भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग नेपाल भ्रमणमा रहनुभएकी अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (IMF), South East Asian Voting Group (SEAVG) की Alternate Executive Director (AED) Ms. Pornvipa Tangcharoenmonkong ले असोज १३ गते शिष्टाचार भेटवार्ता गर्नुभयो ।

भेटवार्ताका अवसरमा Ms. Tangcharoenmonkong ले IMF को Article IV Mission का बारेमा संक्षेपमा चर्चा गर्दै नेपालको सम्बन्धमा मिसनको मुल्याङ्कन पारदर्शी र उत्साहजनक रहेको बताउनुभयो ।

सोही क्रममा गभर्नर डा. नेपालले भूकम्पका कारण जनधनको क्षति भई मुलुकको आर्थिक क्षेत्रमा प्रतिकूल असर परेको उल्लेख गर्नुहुँदै हाल नेपालको विदेशी विनिमय सञ्चिति तथा शोधनान्तर अवस्था सन्तोषजनक रहे तापनि उच्च व्यापार घाटाका कारण बाह्य क्षेत्रको सन्तुलन चुनौतीपूर्ण रहेको जानकारी गराउनुभयो । यसै सन्दर्भमा कोषबाट भूकम्प पश्चात् प्राप्त RCF को सराहना गर्नुहुँदै भविष्यमा कोषबाट प्राप्त हुने ECF जस्ता सहयोगमा रहने शर्तहरु मुलुकको लागि सान्दर्भिक भए अझ फलदायी हुने धारणा राख्नुभयो । विगतमा देशको पुँजीगत खर्च कम रहिआएको सन्दर्भमा भूकम्प पछिको पुनर्निर्माण कार्यमा खर्च गर्न सकिने समेत उल्लेख गर्नुभयो । उक्त अवसरमा गभर्नर डा. नेपालले केन्द्रीय बैंकको क्षमता विस्तारका सन्दर्भमा IMF को भूमिका महत्वपूर्ण हुने विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

सो शिष्टाचार भेटमा AED का साथ IMF, SEAVG का कार्यकारी निर्देशकका वरिष्ठ सल्लाहकार Mr. Thomas Benjamin B. Marcelo को पनि उपस्थिति रहेको थियो । यसै गरी नेपाल राष्ट्र बैंकका तर्फबाट डेपुटी गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीका साथै कार्यकारी निर्देशक तथा निर्देशकहरुको समेत उपस्थिति रहेको थियो ।

एकीकृत कारोबार आरम्भ

एनएमबी बैंक लिमिटेड, क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, भृकुटी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, पाथीभरा विकास बैंक लिमिटेड र प्रुडेन्सियल फाइनान्स लिमिटेड एकआपसमा गाभिएका छन् । यी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु गाभिएर बनेको एनएमबी बैंक लिमिटेडले कात्तिक १ गतेदेखि एकीकृत करोबार सुरु गरेको छ ।

गभर्नर डा.नेपालद्वारा लेखनाथ उद्योग वाणिज्य संघको महाधिवेशन उद्घाटन

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले लेखनाथ उद्योग वाणिज्य संघको १९औं वार्षिक साधारणसभा तथा १०औं महाधिवेशन असोज २ गते कास्कीको लेखनाथमा उद्घाटन गर्नुभयो । सो क्रममा उहाँले आर्थिक क्रान्तिमा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्ने उल्लेख गर्दै अर्थतन्त्र निजी क्षेत्रमैत्री भएको खण्डमा निजी क्षेत्रले लगानी अभिवृद्धि गरी आर्थिक विकास, रोजगारी सिर्जना र राजस्व मार्फत् देश विकासमा योगदान पुर्‍याउन सक्ने धारणा राख्नुभयो ।

देशको अर्थतन्त्रका सबै परिसूचकहरु सबल रहे तापनि कुल व्यापारमा ८९ प्रतिशत आयात र ११ प्रतिशत निर्यात भएकोले यसबाट नेपालको अर्थतन्त्रमा परनिर्भरता बढेको बताउनु हुँदै उहाँले आन्तरिक उत्पादन वृद्धि गरी आत्मनिर्भर वन्ने दिशातिर उन्मुख हुन निजी क्षेत्रलाई आह्वान गर्नुभयो । वैदेशिक रोजगारीले मात्रै देशको सर्वतोमुखी र दिगो विकास गर्न नसकिने धारणा राख्दै मुलुकभित्र नै रोजगारी सिर्जनाको वातावरण बनाउनु पर्नेमा गभर्नर डा. नेपालले जोड दिनुभयो ।

विकासको लागि ठुला परियोजनाहरूमा लगानी गर्न आवश्यक स्रोत साधन स्वदेशमा नै उपलब्ध हुन सकोस् र स्वदेशमा भएका बैंक तथा वित्तीय संस्था स्वस्थ, सबल बनुन् भन्ने उद्देश्यले नेपाल राष्ट्र बैंकले गहन अध्ययन पश्चात् बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पुँजी वृद्धिको निर्णय गरेको बताउनु भयो ।

गभर्नर डा. नेपालले लेखनाथ उद्योग वाणिज्य संघको १०औं महाधिवेशनले संघको हितका साथै स्थानीय जनताको आर्थिक उन्नतिमा क्रियाशील रहने सक्षम तथा योग्य नेतृत्वको चयन गर्न सकोस् भनी शुभकामना समेत व्यक्त गर्नुभयो ।

गभर्नर डा.नेपाल र पर्यटन व्यसायीबीच भेटघाट

गभर्नर डा.चिरंजीबि नेपालसँग पोखराका पर्यटन व्यवसायीहरुको प्रतिनिधि मण्डलले पोखरामा भेटघाट गर्‍यो । भेटका क्रममा गभर्नर डा. नेपालसमक्ष पर्यटन व्यवसायीहरुले गत बैशाखमा गएको भूकम्प तथा पछिल्लो समय देशको विभिन्न क्षेत्रमा भएका बन्द हडतालका कारणबाट पर्यटन व्यवसायमा देखा परेका समस्याहरु राख्नुभयो । पर्यटन व्यवसायीले सामना गर्नु परेका कठिनाइहरुलाई समाधान गर्न पहल गर्ने बताउनुभयो ।

कार्यकारी निर्देशक तथा निर्देशकहरु अन्तर्राष्ट्रिय सेमिनारमा

भुक्तानी तथा फर्स्यौट विभागका कार्यकारी निर्देशक महेश भट्टराई Bank Indonesia ले Bali, Indonesia मा आयोजना गरेको Financial Stability Diagnostic in Emerging Market मा भाग लिन असोज ३० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ कात्तिक ८ गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ ।

वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक जनकबहादुर अधिकारी Bank for International Settlements (BIS) ले Switzerland मा आयोजना गरेको Seminar on International Accounting and Auditing Standards for Banks मा भाग लिन असोज १० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १७ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

मुद्रा व्यवस्थापन विभागका कार्यकारी निर्देशक चिन्तामणि शिवाकोटी र टक्सार महाशाखाका का. मु. निर्देशक विनोदकुमार तण्डुकार DE LA RUE ले Maldives मा आयोजना गरेको De La Rue Regional Conference (Asia) मा भाग लिन असोज १७ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २३ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागका कार्यकारी निर्देशक शिवनाथ पाण्डे IMF ले USA मा आयोजना गरेको Seminar for Senior Bank Supervisors from Emerging Economies मा भाग लिन असोज ३० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ कात्तिक २१ गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ ।

बैंकिङ कार्यालयका निर्देशक ख्यामनारायण ढकाल Asian Development Bank(ADB) ले Thailand मा आयोजना गरेको Fifth Regional Forum on Investment Management of Foreign Exchange Reserve मा भाग लिन असोज ५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १० गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशक अरुणकुमार शाह पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन महाशाखाका निर्देशक रेवतीप्रसाद नेपाल APEC/FRTI ले Thailand मा आयोजना गरेको Regional Seminar on Crisis Management/Dealing with Problem मा भाग लिन असोज २३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई कात्तिक १ गते स्वदेश फर्कनु भयो । मुद्रा व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक सुनिल मास्के र बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशक धनञ्जय पराजुली पनि सो सेमिनारमा सहभागी हुनुहुन्थ्यो ।

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम तथा सेमिनारमा सहभागिता

सूचना प्रविधि विभागका उपनिर्देशक तेजनारायण ठाकुर तथा सहायक निर्देशकहरु उपेन्द्र सिं, दिपेशकुमार श्रेष्ठ र सागरमायालु जोशी Core Mind Technology Pvt. Ltd. ले India मा आयोजना गरेको IT Training on Exchange Server and Sharepoint 2013 मा भाग लिन भदौ २८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असोज १२ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

उपनिर्देशकहरु बैंक सुपरिवेक्षण विभागका इश्वरीप्रसाद न्यौपाने, बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका पुष्पा अधिकारी र अनुसन्धान विभागका रञ्जना पौडेल तथा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रका सहायक निर्देशक रविन्द्र बज्राचार्य SEACEN ले South Korea मा आयोजना गरेको SEACEN Signature Course on Systematic Risk and Macroprudential Policy Implementation मा भाग लिन असोज १ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १० गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक शम्भुनाथ ढुंगाना तथा सहायक निर्देशकहरु संस्थागत योजना विभागका मदन पण्डित र बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका सुमनराज डंगोल Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Program on Basel II and Risk Management मा भाग लिन असोज २ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १० गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशकहरु किरण पण्डित र तिर्थराज सिल्वाल तथा सामान्य सेवा विभागका सहायक निर्देशक हरिराम रिमाल SEACEN ले Malaysia मा आयोजना गरेको 56th Seacen-Federal Reserve Course On Risk-Focused Supervision and Risk Assesment मा भाग लिन असोज १५ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई २५ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशक गोकुलचन्द्र अधिकारी, सोही विभागका सहायक निर्देशक प्रकाशकुमार धिताल तथा बैंकिङ कार्यालयका सहायक निर्देशकहरु रजनीबाबा श्रेष्ठ र सवना वैद्य CICTAB ले India मा आयोजना गरेको Developing Management Decision Making Skills for Marketing Co-Operatives मा भाग लिन असोज २३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई ३० गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

बैंक सुपरिवेक्षण विभागका उपनिर्देशकहरु महेन्द्रराज रञ्जित र वासुदेव भट्टराई Financial Stability Institute (FSI) ले Philippines मा आयोजना गरेको FSI-BSP Regional Policy and Implementation Forum on Current Issues in Banking Supervision मा भाग लिन असोज २४ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई कात्तिक १ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

सहायक निर्देशकहरु विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभागका राजन दाहाल, कानुन महाशाखाका मोतीराम वैद्य, वित्त

afFsL !! k]hdf

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपाल र बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रतिनिधिमण्डलद्वारा भेटवार्ता

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालसँग नेपाल बैंकर्स संघका अध्यक्ष उपेन्द्र पौडेल, विकास बैंक संघका अध्यक्ष कृष्णराज लामिछाने र नेपाल वित्त कम्पनी संघका अध्यक्ष सरोजकाजी तुलाधरको नेतृत्वमा आएको प्रतिनिधिमण्डलले असोज १७ गते संयुक्त रूपमा भेटवार्ता गर्‍यो । विगत एक महिनाभन्दा बढी समयदेखि तराईमा जारी रहेको बन्द, हड्ताल तथा हालै भारतीय सीमामा भएको यातायात अवरोधका कारण मुलुकको आर्थिक अवस्थामा परेको असर तथा सोबाट वित्तीय क्षेत्रमा परेका समस्याका सम्बन्धमा सो भेटवार्तामा छलफल भएको थियो ।

२०७२ वैशाखमा गएको भूकम्पबाट मुलुक पीडित रहेकै अवस्थामा उत्पन्न उपर्युक्त समस्याको समाधानका लागि नेपाल राष्ट्र बैंक लगायत समग्र वित्तीय क्षेत्रबाट चाल्नुपर्ने कदमहरुको बारेमा सो अवसरमा छलफल भएको थियो । उक्त भेटवार्ताका क्रममा उत्पादन, वितरण तथा सेवा क्षेत्रसँग सम्बन्धित निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिमूलक संस्थाहरुसँगको समन्वयमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संघहरुले समस्या र समाधानका उपाय पहिचान गरी नेपाल राष्ट्र बैंकमा पेश

गर्न गभर्नर डा. नेपालले आग्रह गर्नुभयो । सोही क्रममा नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ एवम् अन्य व्यावसायिक संघहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकमा पेश गरेका समस्याहरूको समाधानका बारेमा समेत छलफल भएको थियो ।

अवकाश तथा राजीनामा

वित्त व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक विजयकुमार श्रेष्ठ, मुद्रा व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक गोविन्दप्रसाद गौतम, जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका उपनिर्देशक (कम्प्युटर) तिर्थराज श्रेष्ठ, सिद्धार्थनगर कार्यालयका उपनिर्देशक (कम्प्युटर) अनोककुमार विश्वकर्मा र बैंकिङ कार्यालयका सहायक शिवकुमार महर्जनले बैंक सेवाबाट अवकाश प्राप्त गर्नु भएको छ । उहाँहरु सबैजना ३० वर्षे सेवा अवधिका आधारमा अवकाश प्राप्त गर्नु भएको हो ।

धनगढी कार्यालयका सहायक निर्देशक कमान चन्द र सिद्धार्थनगर कार्यालयका सहायक निर्देशक भक्तिराम ज्ञवाली पनि बैंक सेवाबाट अवकाश हुनु भएको छ । उहाँहरु दुवैजना ५८ वर्ष उमेर हदका आधारमा अवकाश हुनु भएको हो ।

सूचना प्रविधि विभागका उपनिर्देशक (सू. प्र) विनयमणि आचार्यले बैंक सेवाबाट दिनु भएको राजीनामा स्वीकृत भएको छ ।

!) k]hsf] afFsL

अन्तर्राष्ट्रिय तालिम...

व्यवस्थापन विभागका रेवन्त कोइराला तथा वित्त व्यवस्थापन विभागका प्रधान सहायकहरु शंकरप्रसाद बजगाईं र अष्टबहादुर श्रेष्ठ CICTAB ले India मा आयोजना गरेको Program on Human Resource & Legal Aspects of Business for Co-operatives and Rural Financing Institutions मा भाग लिन भदौ २६ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई असोज ८ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

अनुसन्धान विभागका सहायक निर्देशक महेशकुमार चौलागाईं SEACEN ले Philippines मा आयोजना गरेको 2nd SEACEN Intermediate Course on Econometric Modeling and Forecasting मा भाग लिन असोज ८ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई १७ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

सहायक निर्देशकहरु बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागका नवीन तिमिल्सिना, अनुसन्धान विभागका सानुभाइ महर्जन र जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका सुन्दर मानन्धर Central Bank of Sri Lanka ले Sri Lanka मा आयोजना गरेको Regulatory and Prudential Aspects of Credit Management मा भाग लिन असोज २३ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभई कात्तिक १ गते स्वदेश फर्कनु भयो ।

वित्त व्यवस्थापन विभागका सहायक निर्देशकहरु अम्बिका नेपाल, ईश्वरी लुईंटेल र कृष्णबहादुर श्रेष्ठ तथा विराटनगर कार्यालयका सहायक निर्देशक कल्पनादेवी पौडेल भट्टराई APEC/FRTI ले Maldives मा आयोजना गरेको Regional Seminar on Regulation and Supervision of Investment Funds मा भाग लिन असोज २९ गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँहरु कात्तिक ९ गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ ।

वित्तीय जानकारी एकाइका सहायक निर्देशक सुमन आचार्य IMF ले Singapore मा आयोजना गरेको Workshop on Implementing the Revised International AML/CFT Standards मा भाग लिन असोज ३० गते त्यसतर्फ प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ कात्तिक ८ गते स्वदेश फर्कने कार्यक्रम छ ।

APRACA मा नेपालका ७ संस्था

एसिया प्रशान्त क्षेत्रमा कृषि तथा ग्रामीण विकासका लागि सन् १९७७ देखि कार्यरत संगठन Asia-Pacific Rural and Agriculture Credit Association (APRACA) मा नेपालबाट सदस्य रहेका संस्थाहरुको संख्या ७ पुगेको छ। नेपालबाट नेपाल राष्ट्र बैंक सहित कृषि विकास बैंक, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड, साना किसान विकास बैंक र छिमेक लघुवित्त विकास बैंक गरी कुल ६ वटा संस्था सदस्य रहेकोमा 66th APRACA Executive Committee Meeting ले नेपालको राष्ट्रिय सहकारी बैंकलाई ७७ औं सदस्यको रुपमा संलग्न गराउने निर्णय गरेपछि नेपालबाट कुल ७ वटा संस्था सदस्य हुन पुगेका हुन्। APRACA मा नेपाल सहित २१ मुलुकका संघ, संस्थाहरु सदस्य रहेका छन्।

66th APRACA Executive Committee Meeting इरानको बाबोलसरमा अक्टोबर ७–१० मा सम्पन्न भएको थियो। सो बैठकको अवसरमा महिला सशक्तीकरण सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय कार्यशाला गोष्ठी (International Forum on Formulation of Women Financial Empowerment and Development Framework Toward Sustainable Development in Asia-Pacific) को पनि आयोजना गरिएको थियो। समितिको बैठकमा विभिन्न १० वटा एजेण्डाहरु छलफल भई पारित भएका थिए। सन् २०१६ को मे महिनामा नेपालमा गरिने भएको APRACA को २०औं General Assembly र कार्य समितिको ६७ औं बैठकको अवसरमा आयोजना गरिने Seminar को लागि Financial Inclusion सम्बन्धी विषय छनौट भएको थियो।

66th APRACA Executive Committee Meeting र कार्यशालामा लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागका निर्देशक डा. भुवनेश पन्त, सोही विभागका उपनिर्देशक रामहरि दाहाल तथा गभर्नरको कार्यालयका उपनिर्देशक माधवराम डंगोल सहभागी हुनु भएको थियो।

दीपावली, नेपाल संवत् ११३६ तथा छठ पर्व, २०७२ को सुखद् अवसरमा हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।

नेपाल राष्ट्र बैंक

p4/0f

अभियान दैनिक २०७२ असोज २९ गते

सम्पादकीय

राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन पूँजीको आधार सबल होस् भन्ने हो

कुनै पनि संस्था पूँजी वृद्धि गरी पूँजीगत रुपमा सबल हुनु आफैंमा राम्रो कुरा हो । पूँजी वृद्धिका आ-आफ्नै योजना हुन सक्छन् । आफ्नो व्यावसायिक आवश्यकताअनुसार गर्दै जाने वा एकमुष्ट वृद्धि गरी व्यवसाय विस्तार गर्दै जाने भन्ने हुन्छ । यस परिप्रेक्ष्यमा हाली नेपाल राष्ट्र बैङ्कले बैङ्कहरूलाई चुक्तापूँजी ४ गुणा बढाउन निर्देशन दिएको छ । यस निर्देशनको आशय बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूले वर्तमानमा पूँजीको आधार सबल बनाई सोहीअनुरूप व्यवसाय विस्तार गर्नै भन्ने बुझिन्छ ।

नियामक निकायबाट दिइएको निर्देशनअनुसार सबै बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले आ-आफ्नो पूँजी वृद्धि योजना भदौ महीनाको अन्तमा बुझाइसकेका छन् । अब नियामक निकायको उक्त योजना ठीक थियो वा थिएन, २ आर्थिक वर्षभित्र सो पूँजी वृद्धि गर्न सकिन्छ वा सकिन्न भन्ने विवादको औचित्य समाप्त भएको छ । अब यस दिशातर्फ अघि बढ्न केके विकल्प र अप्ठ्यारा छन् ती पहिचान गरी निराकरणका लागि नियामक निकायले समेत महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ ।

पूँजी वृद्धिका उपलब्ध विभिन्न उपायमध्ये एउटा हकप्रद र बोनस शेयर जारी गर्नु हो तथापि हकप्रद शेयर जारी गर्दा सम्पूर्ण संस्थापक एवम् साधारणहरूको हकप्रद शेयर लिने क्षमता नभएमा वा लिने इच्छा नगरेमा यो योजना तुहिन सक्छ । राष्ट्र बैङ्कबाट जारी एकीकृत निर्देशिका २०७२ को निर्देशन नं. १० को खण्ड १६ को उपखण्ड 'ग'मा भएको व्यवस्थाले नयाँ लगानीकर्ता भित्र्याउन नसक्ने हुँदा सो बुँदालाई परिमार्जन गर्नुपर्छ । यस व्यवस्थाले हकप्रद शेयरको हक हस्तान्तरण गर्न नपाउने उल्लेख गरेको छ । 'राइट रिनाउन्स' गर्न अनुमति दिइएको खण्डमा हाल बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा देखिएको कुनै व्यक्ति, फर्म एवम् व्यापारिक घरानाहरूको पूँजीमा भएको केन्द्रीकरणलाई समेत हटाउन सकिन्छ । यही माध्यमबाट पुराना संस्थापक शेयरधनीहरूलाई बहिर्गमन गराउन मद्दतसमेत मिल्नेछ ।

आ-आफ्नो संस्थाको शेयर पूँजी बढाउन हकप्रद र बोनस शेयर जारी गर्नेबाहेक मर्जर वा एक्वीजिशन अर्को विकल्प हो । यो कार्य त्यति सजिलो छैन । राष्ट्र बैङ्कले भने यसलाई प्राथमिकतामा राखेको देखिन्छ भन्दा अत्युक्ति नहोला । मर्जर वा एक्वीजिशनको कुरा गर्दा 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले सोही वर्गका संस्थाहरूसँग मर्ज गर्न सक्छन् । यद्यपि 'क' वर्गसँग मर्ज गर्दा वा एक्वायर गर्न लगाउँदा आफ्नो साख, नेटवर्क एवम् आफूले प्राप्त गर्नुपर्ने मूल्यभन्दा धेरै कम मूल्यमा संस्था गुमाउन बाध्य हुनुपर्छ । यसमा प्राप्ति गर्दाको अवस्थामा वित्तीय संस्थाहरू अकारण शोषणमा नपरून् भन्नेमा राष्ट्र बैङ्क सचेत भइदिनुपर्छ । साथै कुनै पनि संस्थाका कर्मचारीलाई हीनताबोध हुने गरी तल्लो पदमा समायोजन गर्ने वा संस्थाबाट जागीर नै छोड्नुपर्ने बाध्यात्मक वातावरण बनाइने अवस्थाबाट जोगाउनु पनि नियामक निकायको दायित्व हो । अर्को कुरा, नयाँ निर्देशिकाअनुसार 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले शाखा खोल्न पनि थप लगानी गर्नुपर्ने देखिन्छ । यो बाबत् पक्षलाई ध्यानमा राखेर निर्देशनमा आवश्यक संशोधनसमेत गर्न जरुरी देखिएको छ ।

वित्तीय संस्थाहरूले २ आर्थिक वर्षभित्र ४ गुणा चुक्तापूँजी बढाएपनि व्यवसाय पनि सोही रफ्तारमा बढाउन सकिएन भने शेयरधनीहरूलाई यथोचित प्रतिफल दिन कठिन हुन्छ । यसले गर्दा यी संस्थाप्रतिको साखसमेत घट्न सक्छ । यसका लागि वित्तीय संस्थाहरूले नयाँ कर्जाका स्कीम एवम् लगानीका क्षेत्रहरूलाई पहिचान गर्न जरुरी हुन्छ । आफ्ना व्यावसायिक क्षेत्रलाई समेत अझ गतिशील बनाउनुपर्ने हुन्छ । वित्तीय संस्थाहरूको विभिन्न कर्जा शीर्षकमध्ये व्यापार, व्यवसाय, उद्योग एवम् कलकारखाना चलाउने संस्थाहरूलाई चालू पूँजी कर्जा प्रवाह गर्नु एउटा भरपर्दो माध्यम हो । तर, जारी निर्देशिकामा 'ग' वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले हाइपोथिकेशन तथा चालू पूँजीमा आधारित अधिविकर्षलगायत 'रिभोल्भिङ' प्रकृतिका कुनै पनि कर्जा प्रवाह गर्न नपाउने व्यवस्था छ । यसले यस वर्गका संस्थाहरू चालू पूँजी प्रकृतिका कर्जा नै प्रवाह गर्न नपाउने अन्योलमा पर्न सक्छन् । यसमा संशोधन भएमा यस वर्गका संस्थाहरूले पूँजी वृद्धि गरेअनुसार व्यापार बढाउन पाउनेछन् ।

पूँजी वृद्धि गर्न मर्जर र एक्वीजिशनमा जानु निकै राम्रो उपाय हो । तर, यो प्रक्रियाबाट बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको संख्यामा उल्लेख्य कमी आउन सक्छ । यसले प्रतिस्पर्धाका कारण पाउँदै आएको सुविधाबाट ग्राहक वर्ग वञ्चित हुन सक्छन् । यसतर्फ पनि नियामक निकाय सचेत रहनुपर्ने हुन्छ ।

प्रकाशक
नेपाल राष्ट्र बैंक गभर्नरको कार्यालय, जनसम्पर्क महाशाखा
बालुवाटार, काठमाण्डौं, फोन : ४४१९८०४, Ext.: ३६२
ईमेल : samachar@nrb.org.np, वेवसाईट : www.nrb.org.np

सम्पादक
केदारप्रसाद आचार्य

सम्पादन सहयोगी
सुरेश पन्त
सिर्जना श्रेष्ठ
नवीना ताम्राकार

मुद्रण : अक्सफोर्ड इन्टरनेशनल पब्लिकेशन, अनामनगर, काठमाडौं, *फोन नं.* ०१-४७७०६१३, ४७७०२५३